

DIALEKTIIKASTA ⁴⁴⁰

Yhtenäisen kahtiajakautuminen ja sen ristiriitaisten osien tiedostaminen (ks. Herakleitosta koskevaa Filonilta otettua lainausta Lassallen Herakleitoksen III osan („Tiedostamisesta”) alussa) on dialektiikan *ydin* (eräs sen „olemuksista”, sen perustavimpia erikoisuuksia eli piirteitä, ellei perustavinkin). Juuri näin asettaa kysymyksen myös Hegel (Aristoteles „Metafysiikassaan” *taittaa* alati *peistään* tässä kohden ja *taistelee* Herakleitosta vastaan resp.* Herakleitoksen ajatuksia vastaan).

Dialektiikan sisällön tämän puolen oikeellisuutta on tarkastettava tieteen historian pohjalta. Dialektiikan tähän puoleen ei kiinnitetä tavallisesti (esimerkiksi Plehanov) kylliksi huomiota: vastakohtien samuus käsitetään *esimerkkien* summaksi [„esimerkiksi jyvä”; „esimerkiksi alkukantainen kommunismi”. Samaa esiintyy Engelsillä. Mutta se on „yleistajuisuuden vuoksi”...] eikä *tiedostamisen laiksi* (ja objektiivisen maailman laiksi).

Matematiikassa + ja —. Differentiaali ja integraali.

Mekaniikassa vaikutus ja vastavaikutus.

Fysiikassa positiivinen ja negatiivinen sähkö.

Kemiassa atomien yhdistyminen ja dissosiaatio.

Yhteiskuntatieteessä luokkataistelu.

Vastakohtien samuus (olisiko ehkä oikeammin sanoa niiden „ykseys”? vaikka samuus- ja ykseys-termien ero ei tässä ole erikoisen olennainen. Molemmat ovat tietyissä mielessä oikeat) on luonnon (*muun muassa* sekä hengen että yhteiskunnan) *kaikissa* ilmiöissä ja prosesseissa esiintyvien ristiriitaisten, *toisensa poissulkevien*, vastakkaisten tendenssien tunnustamista (löytämistä). Ehtona maailman kaikkien prosessien tiedostamiseen niiden „*itseliikun-*

* — respective — vastaavasti. *Toim.*

nassa”, niiden spontaanisessa kehityksessä, niiden elävissä elämässä on niiden tiedostaminen vastakohtien ykseytenä. Kehitys on vastakohtien „taistelua”. Kaksi pääasiallista (vai kaksi mahdollista? vaiko kaksi historiassa havaittavaa?) käsitystä kehityksestä (evoluutiosta) ovat: kehitys vähentymisenä ja lisääntymisenä, toistumisena, ja kehitys vastakohtien ykseytenä (yhtenäisen kahtiajakautumisena toisensa poissulkeviksi vastakohtiksi ja niiden keskinäissuhteena).

Kun liikunta käsitetään ensiksi mainitulla tavalla, jää varjoon *itseliikunta*, sen *liikkeellepaneva* voima, sen alkulähde, sen motiivi (tahi tämä alkulähde käsitetään *ulkopuoliseksi* — jumalaksi, subjektiksi etc.). Toinen käsitystapa suuntaa perushuomion nimenomaan „*itse*”-liikunnan *alkulähteen* tiedostamiseen.

Edellinen käsitystapa on kuollut, kalpea, kuiva. Jälkimmäinen on elämänmukainen. *Vain* jälkimmäinen antaa avaimen kaiken olevaisen „itseliikunnan” ymmärtämiseen; vain se antaa avaimen „hyppäyksien”, „asteittaisuuden keskeytymisen”, „vastakohtaksi muuttumisen”, vanhan tuhoutumisen ja uuden syntymisen ymmärtämiseen.

Vastakohtien ykseys (yhteellisyys, samuus, yhtäläisyys) on ehdollista, tilapäistä, ohimenevää, relatiivista. Toisensa poissulkevien vastakohtien taistelu on absoluuttista, niin kuin on absoluuttista kehitys, liikunta.

NB: subjektivismi (skeptisismi ja sofistikka etc.) eroaa dialektiikasta muutoin siinä, että (objektiivisessä) dialektiikassa on suhteellista (relatiivista) myös relatiivisen ja absoluuttisen välinen ero. Objektiivisen dialektiikan kannalta relatiivisessa on absoluuttista. Subjektivismin ja sofistikan kannalta relatiivinen on vain relatiivista ja sulkee pois absoluuttisen.

Marx erittelee „Pääomassaan” aluksi porvarillisen (tavaratuotanto-) yhteiskunnan yksinkertaisinta, tavallisinta, pääasiallisinta, yleisintä, jokapäiväisintä, miljardeja kertoja esiintyvää *suhdetta*: tavaravaihtoa. Erittely paljastaa tässä yksinkertaisimmassa ilmiössä (tässä porvarillisen yhteiskunnan „solussa”) nykyajan yhteiskunnan *kaikki* ristiriidat (resp. *kaikkien* ristiriitojen idut). Edelleen

saamme esityksestä nähdä näiden ristiriitojen ja tämän yhteiskunnan, sen eri osien $\Sigma:n$ *, kehityksen (*sekä* kasvun *että* liikunnan) alusta loppuun.

Samaa metodia on käytettävä myös valaistaessa (resp. tutkittaessa) yleensä dialektiikkaa (sillä Marx käsittelee porvarillisen yhteiskunnan dialektiikkaa vain dialektiikan yksityistapauksena). Aloitettakoon yksinkertaisimmasta, tavallisimmasta, yleisimmästä etc., *mistä tahansa lauseesta*: puun lehdet ovat vihreitä; Ivan on ihminen; Halli on koira j.n.e. Jo tässä (kuten Hegel on nerokkaasti huomauttanut) on *dialektiikkaa*: yksityinen on yleistä (vrt. Aristoteles, *Metaphysik* **, käänt. Schwegler. Bd. II, S. 40, 3 Buch, 4 Kapitel, 8—9 ***: „denn natürlich kann man nicht der Meinung sein, daß es ein Haus — yleensä talo — gebe ausser den sichtbaren Häusern”, „οὐ γὰρ ἂν θείημεν εἶναι τινα οἶκον παρὰ τὰς τινὸς οἰκίας” ****). Siis vastakohtat (yksityinen on yleisen vastakohta) ovat samuutta: yksityinen ei ole olemassa muutoin kuin siinä yhteydessä, joka johtaa yleiseen. Yleinen on olemassa vain yksityisessä, yksityisen kautta. Mikä tahansa yksityinen on (tavalla tai toisella) yleistä. Mikä tahansa yleinen on (joltakin osaltaan tai puoleltaan tai olemukseltaan) yksityistä. Mikä tahansa yleinen käsittää vain osapuilleen kaikki yksityiset esineet. Mikään yksityinen ei sisälly kokonaisuudessaan yleiseen j.n.e., j.n.e. Mikä tahansa yksityinen on tuhansien välillisten yhteyksien kautta yhteydessä toisen lajin yksityisiin (olioihin, ilmiöihin, prosesseihin) j.n.e. *Jo siinä on välttämättömyyden*, luonnon objektiivisen yhteyden etc. aineksia, alkeita, käsityksiä. Satunnainen ja välttämätön, ilmiö ja olemus ovat olemassa jo siinä, sillä sanoessamme: Ivan on ihminen, Halli on koira, *tämä* on puun lehti j.n.e. me *eliminoimme* koko joukon tunnusmerkkejä *satunnaisina*, erotamme oleellisen ilmiöllisestä ja asetamme ne vastakkain.

Näin muodoin voidaan *mistä tahansa* lauseesta löytää (ja on löydettävä) ikään kuin „kennosta” („solusta”) *kaikkien* dialektiikan ainesten alkeita ja osoittaa siis, että

* — krekikalainen kirjain „sigma”, jota käytetään matematiikassa summan merkkinä. *Toim.*

** — Aristoteles. *Metafyysiikka*. *Toim.*

*** — II osa, s. 40, 3. kirja, 4. luku, 8—9. *Toim.*

**** — eihän tietenkään voida luulla, että on olemassa jokin (yleensä) talo nähtävien talojen ohella. *Toim.*

dialektiikka on yleensä ominaista kaikelle ihmisen tiedostamistoiminnalle. Ja luonnontiede selittää meille (ja se on taaskin osoitettava *millä tahansa* yksinkertaisimmalla esimerkillä) objektiivista luontoa näiden samojen sille ominaisten ominaisuuksien puitteissa, yksityisen muuttumista yleiseksi, satunnaisen muuttumista välttämättömäksi, siirtymiä, vaihteluja, vastakohtien keskinäistä yhteyttä. Dialektiikka *onkin* (Hegelin ja) marxilaisuuden tietoppi: Plehanov, muista marxilaisista puhumattakaan, ei kiinnittänyt huomiota nimenomaan kysymyksen tähän „puoleen” (tämä ei ole kysymyksen „puoli”, vaan kysymyksen *olemus*).

* * *

Sekä Hegel (ks. Logiikkaa) että aikamme luonnontieteen „gnoseologi”, eklektikko, hegeliläisyyden (jota hän ei ole käsittänyt!) vihollinen Paul Volkmann (ks. hänen Erkenntnistheoretische Grundzüge *, S.) ovat käsittäneet tiedostamisen muodostuvan useista kehistä.

„Kehät” filosofiassa: [onko kronologia välttämätön
henkilöiden suhteen? Eil]

Antiikkinen: Demokritoksesta Platoniin ja Herakleitoksen dialektiikkaan.

Renessanssi: Descartes versus ** Gassendi (Spinoza?).

Uusi: Holbach — Hegel (Berkeleyyn, Hume'in, Kantin kautta). Hegel — Feuerbach — Marx.

Dialektiikka *elävänä*, monipuolisena (samalla kun puolien määrä alati lisääntyy) tiedostamisena, jossa esiintyy lukemattomia vivahteita todellisuuden tarkastelemisessa, siihen lähentymisessä (filosofisin järjestelmin, joka kasvaa kokonaisuudeksi jokaisesta vivahteesta), on mittaamattoman rikassisältöistä verrattuna „metafyysilliseen” materialismiin, jonka perusvikana on se, ettei osata soveltaa

* — P. Volkmann, „Erkenntnistheoretische Grundzüge der Naturwissenschaft” — П. Фолькман. „Теория познания естественных наук”. СПб., 1911. *Toim.*

** — suhteen, suuntaan. *Toim.*

dialektiikkaa Bildertheorieen *, tiedostamisprosessiin, tiedostuksen kehittämiseen.

Filosofinen idealismi on karkean, yksinkertaisen, metafyyssillisen materialismin kannalta *vain* hölynpölyä. *Dialektisen* materialismin kannalta filosofinen idealismi on sen sijaan tiedostuksen yhden piirteen, puolen, särmän *yksi-puolista*, liiallista, überschwengliches ** (Dietzgen) kehittämistä (paisuttamista, pullistamista) absoluutiksi, joka *irrotetaan* materiasta, luonnosta ja korotetaan jumaluudeksi. Idealismi on pappispimitystä. Oikein. Mutta filosofinen idealismi on („*oikeamminkin*” ja „*lisäksi*”) *tie* pappispimitykseen loputtoman monimutkaisen inhimillisen *tiedostuksen* (dialektisen) E R Ä Ä N V I V A H T E E N *kautta*.

NB
tämä
aforismi

Inhimillinen tiedostus ei muodosta (resp. ei käy) suoraa linjaa, vaan käyrän, joka loputtomasti lähenee kehäsarjaa, spiraalia. Tämän käyrän jokainen osa, kappale, palanen voidaan muuttaa (yksipuolisesti muuttaa) itsenäiseksi, kokonaiseksi, suoraksi linjaksi, joka siinä tapauksessa (ellei puilta nähdä metsää) johtaa suohon, pappispimitykseen (jonne hallitsevien luokkien luokkaetu *juuttaa* sen). Suoraviivaisuus ja yksipuolisuus, puisevuus ja luutuneisuus, subjektivismi ja subjektiivinen sokeus voilä *** idealismin gnoseologiset juuret. Tietysti pappispimityselläkin (=filosofisella idealismilla) on *gnoseologiset* juurensa, se ei ole vailla perusteita, se on *marto kukka*, epäilemättä, mutta sellainen *marto kukka*, joka kasvaa elävän, hedelmää kantavan, totuudellisen, mahtavan, kaikkivoivan, objektiivisen, absoluuttisen, inhimillisen tiedostuksen elävässä puussa.

Kirjoitettu v. 1915

*Julkaistu ensi kerran v. 1925
aikakauslehti „Bolshevikin”
5.—6. numerossa*

Julkaistaan käsikirjoituksen mukaan

* — heijastusteoriaan. *Toim.*
** — yletöntä. *Toim.*
*** — siinä. *Toim.*